

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi talous- ja velkaneuvonnasta annettua lakia. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös mahdollisuudesta perustaa taloustietämyksen kehittämistä ja eri toimijoiden yhteistyön edistämistä varten neuvottelukunta sekä aikaisempaa yksityiskohtaisemmat säännökset talous- ja velkaneuvojien kelpoisuusvaatimuksista.

Esitys liittyy hallitusohjelmassa mainittuun eri hallinnonalojen yhteistyönä valmistettuun toimenpideohjelmaan (velkahallintaohjelma). Ohjelman avulla pyritään estämään ylivel-

kaantumisongelmien syntymistä ja syvenemistä. Lisäksi pyritään hoitamaan maksukyvyttömyystilanteet joustavasti ja tehokkaasti sekä ehkäisemään köyhyyttä ja syrjäytymistä. Velkahallintaohjelmassa ehdotetaan taloudenhallinnan neuvottelukunnan perustamista.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1. Johdanto.....	3
2. Nykytila.....	4
2.1. Talous- ja velkaneuvonta.....	4
2.2. Kuluttajavirasto	5
2.3. Kunnan sosiaali- ja terveyshuolto	5
2.4. Muut talousvalistusta ja -neuvontaa antavat organisaatiot.....	6
2.5. Nykytilan arviointi.....	6
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	8
3.1. Yleistä.....	8
3.2. Neuvottelukunnan perustaminen.....	8
3.3. Talous- ja velkaneuvojien kelpoisuusvaatimusten määrittely.....	10
4. Esityksen vaikutukset	10
5. Asian valmistelu.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12
1. Lakiehdotusten perustelut.....	12
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	13
3. Voimaantulo.....	13
LAKIEHDOTUS	14
Laki talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain muuttamisesta	14
LIITE	15
RINNAKKAISTEKSTI	15
Laki talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain muuttamisesta	15

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Hallitusohjelman mukaisesti on laadittu kattava toimenpideohjelma, jäljempänä *velkahallintaohjelma*, eri hallinnonalojen yhteistyönä ylivelkaantumisongelmien syntyminen ja niiden syvenemisen estämiseksi sekä maksukyvyttömyystilanteiden joustavaksi ja tehokkaaksi hoitamiseksi (velkahallintatyöryhmän mietintö, työryhmämietintö 2004:7, oikeusministeriö). Sosiaalisena tavoitteena ohjelmaa laadittaessa oli edistää ongelmiin joutuneiden yksityishenkilöiden ja perheiden mahdollisuuksia aktiiviseen elämään sekä yrittäjätöiminnan edellytysten parantaminen. Tämän esityksen ehdotukset ovat osa velkahallintaohjelman toteuttamista.

Velkahallintaohjelmassa ehdotettiin muun muassa kuluttajien ja yrittäjien taloustietämyksen vahvistamista, taloudenhallinnan neuvottelukunnan perustamista sekä sosiaalisen luotonuksen käyttöön ottamista ja vapaaehtoiisiin ratkaisuihin kannustamista velkasuhteissa. Velkahallintaohjelmassa on kiinnitetty erityistä huomiota velkaantumista ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin. Ohjelmassa on myös kiinnitetty huomiota norton velkaantumiseen ja oppilaitosten vastuuseen taloudenhallinnan sisällyttämisestä opetusohjelmiin. Kansalaisten perustietojen ja taitojen puutteesta saattaa aiheutua laajojakin yhteiskunnallisia vaikutuksia, kuten syrjäytymistä. Oman talouden hallinta on sekä kuluttajien että yrittäjien välttämättömiä perustaitoja ja osa oman elämän sekä yritystoiminnan kokonaishallintaa.

Velkahallintaohjelman mukaan viranomaisten yleiseksi toimintatavaksi tulisi ottaa talousneuvonnan antaminen aina, kun kohdetaan taloudellisissa vaikeuksissa oleva henkilö. Tästä syystä on tärkeää, että eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden yhteistyönä kehitetään viitekehys, jonka avulla voidaan tuottaa malleja kohdata tai ratkaista entistä paremmin neuvonta-asiakkaiden ongelmia.

Kuluttajien taloudellinen turvallisuus on myös kuluttajapoliittisen ohjelman yksi painopistealue. Kuluttajaviraston tehtävissä ta-

loudellinen turvallisuus liittyy kuluttajan ja velallisen oikeudellisen aseman kehittämiseen, hintatietoisuuden edistämiseen liittyviin selvityksiin, talusvalistukseen, koulujen talousopetuksen tukemiseen sekä kunnallisen kuluttajaneuvonnan ja talous- ja velkaneuvonnan ohjaukseen ja koulutukseen.

Luottojen merkitys yhteiskunnassa on kasvanut viime vuosikymmeninä sekä Suomessa että muissa markkinatalousmaissa. Luottomarkkinat ovat uudistuneet nopeasti 1980-luvulta alkaen, ja yhä useampi kotitalous on päässyt osalliseksi luottojen käytön eduista. Kotitaloudet käyttävät luottoja etenkin asuntojen ja kulutuksen, mutta myös yksityisen elinkeinotoiminnan ja opintojen rahoittamiseen. Kotitalouksien luottokanta reaalisesti yli kaksinkertaistui 1980-luvun alusta vuoteen 2002. Uusi yritystoiminta käynnistetään pääsääntöisesti ainakin osittain lainarahalla.

Pankkiluottojen kehityksen perusteella velkaantumisen kasvu jatkui vuosina 2003 ja 2004. Velkaantuneita kotitalouksia oli vuonna 2004 noin 56 prosenttia kaikista kotitalouksista. Kotitalouksien velkaantumisaste, joka tarkoittaa luottokannan osuutta käytettävissä olevista vuosituloista, oli runsaat 77 prosenttia. Kotitalouksilla oli luottoja kaikkiaan noin 60 miljardia euroa. Luottojen käyttö sujuu useimmilta velallisilta ilman vaikeuksia. Kuitenkin paljon on myös sellaisia velallisia, jotka eivät syystä tai toisesta selviydy ottamistaan luotoista.

Useimmat velkaongelmiin joutuneet velalliset selviytyvät vaikeuksistaan sopeuttamalla talouttaan tai neuvottelemalla maksujärjestelyistä velkojien kanssa. Suomen Pankkiyhdistyksen katsauksen mukaan 83 prosenttia lainanottajista hoitaa lainojaan suunnitelmien mukaan. Luotonantajat järjestävät luottoehtoja vuosittain noin 150 000 velallisen kanssa. Luottosuhteen ulkopuolinen apu on tarpeen, jos velallisen omat talouden sopeuttamistoimet tai neuvottelut luotonantajan kanssa eivät onnistu.

Yksityishenkilöiden velkajärjestelyä haettiin vuonna 2004 yhteensä 4 449 kertaa. Asiakaskäyntejä talous- ja velkaneuvonnan

on noin 38 000 vuosittain. Valtion ja rahoituslaitosten yhteisellä velkasovinto-ohjelmalla järjesteltiin noin seitsemän tuhannen lama-aikana ylivelkaantuneen luoton. Ulosottovelallisia oli vuoden 2004 lopussa 325 300 ja ulosottoon saapui mainittuna vuonna yhteensä noin 400 000 yksityisöikeudellista saatavaa perittäväksi. Toimeentulotukea maksetaan säännöllisesti noin 60 000 taloudelle, joista huomattavalla osalla on myös velkaongelmia.

2. Nykytila

2.1. Talous- ja velkaneuvonta

Talous- ja velkaneuvonnasta annettu laki (713/2000) tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 2000. Tässä laissa säädetystä neuvonnasta käytetään jäljempänä nimitystä *talous- ja velkaneuvonta*. Lain tavoitteena oli varmistaa laadullisesti ja määrällisesti riittävien talous- ja velkaneuvontapalveluiden saatavuus koko maassa. Talous- ja velkaneuvonnan lakisäätämällä voitiin myös edistää kansalaisen oikeusturvaa ja yhdenvertaisuutta. Tavoitteena on ylivelkaantumiseen liittyvien ongelmien ennalta ehkäisy ja seurausten korjaaminen. Lain perusteluissa korostetaan neuvonnan painopisteen siirtämistä jo ilmenneitä ongelmatilanteita korjaavasta enemmän ennalta ehkäisevään suuntaan. Neuvonnan ensisijaisena tarkoituksena olisi auttaa asiakasta huolehtimaan itsenäisesti ja riittävän suunnitelmallisesti taloudellisista asioistaan.

Talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain mukaan talous- ja velkaneuvonnassa annetaan yksityishenkilöille tietoja ja neuvontaa talouden ja velkojen hoidosta, avustetaan heitä taloudenpidon suunnittelussa sekä selvittää velallisen talouteen liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuudet. Talous- ja velkaneuvonnassa myös avustetaan velallista tämän selvittäessä mahdollisuuksia tehdä velkojien kanssa sovinto sekä velkajärjestelyyn liittyvissä asioissa, erityisesti velkajärjestelyhakemuksen ja muiden yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) edellyttämien selvitysten ja asiakirjojen laatimisessa. Tarvittaessa velallinen ohjataan hakemaan oikeudellista apua.

Velkaneuvonnan suuren kysynnän vuoksi

talous- ja velkaneuvojat ovat pääsääntöisesti hoitaneet ainoastaan varsinaisia ylivelkaantumisongelmia ja talousneuvonnan antaminen on jäänyt vähäiseksi. Vuonna 2004 lähes 40 000 asiakaskäynnistä talousneuvontaa annettiin vain noin 3 100 kertaa. Toisaalta neuvonta talouden hoidossa ja suunnittelussa on osa varsinaista velkaneuvontaa ja tällaista "korjaavaa" talousneuvontaa on jossain määrin annettu velkaneuvonnan ohessa. Talous- ja velkaneuvonta auttaa velallisia luottojen järjestelyssä ja sovittelussa. Merkittävä määrä vapaaehtoisia järjestelyjä neuvotellaan suoraan velkojien kanssa talous- ja velkaneuvonnan avustuksella.

Talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain 6 §:ssä säädetään talous- ja velkaneuvojien kelpoisuudesta. Neuvontapalvelua antavalla henkilöllä on oltava sellainen taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää.

Talous- ja velkaneuvojia oli vuonna 2004 yhteensä 161, joka vastaa 148 henkilötyövuotta. Lisäksi oli 42 avustajaa, joka vastaa 32 henkilötyövuotta. Neuvontayksiköitä on 61, ja niillä on 129 vastaanottopistettä.

Talous- ja velkaneuvojien peruskoulutuspohja ja työkokemusta vaihtelevat huomattavasti. Ylemmän korkeakoulututkinnon on suorittanut 29 prosenttia ja alemman korkeakoulututkinnon 15 prosenttia neuvojista. Opistotasoinen tutkinto on 43 prosentilla. Lopuilla 13 prosentilla on hyvin vaihteleva koulutustausta. Kahdella kolmasosalla neuvojista on kaupallinen peruskoulutus, neljännes on suorittanut joko yhteiskuntatieteellisen tai juridisen perustutkinnon.

Talous- ja velkaneuvojista hieman yli puolet on ollut nykyisissä tehtävissä vähintään kahdeksan vuotta. Neuvojien työkokemus talous- ja velkaneuvontatehtävistä on vankka, koska lähes 70 prosenttia on toiminut alalla vähintään neljä vuotta. Lisäksi useimmilla neuvojilla on aiempaa työkokemusta rahoitusosalta, laskentatoimesta, sosiaalityöstä, kulluttajaneuvonnasta tai lainopillisten tehtävien hoidosta.

Talous- ja velkaneuvojista 36 prosenttia on täyttänyt 53 vuotta. Alle 53 vuotta mutta vähintään 43 vuotta on 40 prosenttia neuvojista. Alle 43 vuotta mutta vähintään 33 vuotta on 17 prosenttia. Alle 33-vuotiaita on seitsemän

prosenttia.

2.2. Kuluttajavirasto

Kuluttajaviraston tehtävänä on kuluttajan aseman turvaaminen ja vahvistaminen yhteiskunnassa. Kuluttajaviraston ylijohdaja toimii kuluttaja-asiamiehenä. Sekä Kuluttajaviraston että kuluttaja-asiamiehen toiminnassa kuluttajan taloudellinen turvallisuus on keskeinen näkökulma, johon kuuluvat sekä taloudenhallintaan, rahoituspalvelujen käyttöön että velallisen asemaan liittyvät asiat.

Kuluttajavalistus on Kuluttajaviraston lakisääteinen tehtävä, samoin koulujen kuluttajätiedon opetuksen tukeminen. Tiedon tuottaminen ja tehokkaiden tiedon jakelukanavien kehittäminen on osa tätä työtä. Kuluttajille tarjotaan tietoa ja neuvoja, jotka helpottavat oman yksityistalouden hoitoa valintojen tekemisessä ja ongelmien ratkaisemisesta. Tietoa saadaan muun muassa valvontatoiminnasta, vertailevista testeistä ja erilaisista selvityksistä. Kuluttajavirasto tekee myös hintavertailuja, osin yhdessä lääninhallitusten kanssa. Suurin osa valistushankkeista tehdään yhteistyössä eri viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

Talous- ja velkaneuvontapalvelujen järjestäminen on yksi osa toimenpiteitä, joilla tähdätään kuluttajan taloudellisen turvallisuuden edistämiseen, ylivelkaantumisen ja velkaantumisen syvenemisen ennalta ehkäisemiseen sekä jo ylivelkaantuneiden auttamiseen.

Kuluttajavirasto tuottaa talousvalistusta, -neuvontaa ja -kasvatusta koskevaa aineistoa ja apuvälineitä, jotka ovat kaikkien toimijoiden sekä kansalaisten käytettävissä. Kuluttajavirastossa on myös aloitettu talous- ja velkaneuvonnassa annettavan talousneuvonnan kehittäminen. Taloudenhallintaan liittyvän materiaalin jakelua ja valistustyötä tekevät myös kunnalliset kuluttajaneuvojat.

2.3. Kunnan sosiaali- ja terveyshuolto

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuki ja neuvonta ylivelkaantuneelle painottuu sosiaali- ja terveyspalveluihin, toimeentulotukeen ja sosiaaliseen luototukseen. Velkaongelmien syvenemisen ehkäisemiseen sosiaali- ja terveydenhuolto voi vaikuttaa verkottamalla muiden asiakkaan kuntoutumisen kannalta

tarkoituksenmukaisten talous- ja velkaneuvontapalvelujen järjestäjien kanssa. Velkaongelmien yhteydessä tuen antaminen ylivelkaantuneelle palvelujen ja etuuksien avulla korostuu, sillä velkaongelmat aiheuttavat usein pitkittyessään terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia sekä mielenterveys- ja päihdeongelmia.

Sosiaalihuollon järjestäjällä tai toteuttajalla on sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) mukaan oma-aloitteinen velvollisuus selvittää asiakkaalle palvelujärjestelmään sisältyvät erilaiset vaihtoehdot ja tukitoimet, joihin asiakkaalla mahdollisesti on oikeus. Sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle, minkälaisilla edellytyksillä asiakas on oikeutettu saamaan palveluja ja tukitoimia sekä näiden vaihtoehtojen vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä asiakasta koskevassa asiassa, sen käsittelyssä ja ratkaisussa.

Ehkäisevällä toimeentulotuella voidaan myös ylivelkatilanteissa parantaa velallisen kuntoutumista ja toimeentulomahdollisuuksia sekä hänen edellytyksiään itse kohentaa sosiaalisia ja taloudellisia olosuhteitaan. Ehkäisevästä toimeentulotuesta saatujen kokemusten perusteella tämä tukimuoto on erityisen käyttökelpoinen akuuteissa kriisitilanteissa sekä riittävän varhain ja suunnitelmallisesti käytettynä.

Sosiaalisesta luototuksesta annettu laki (1133/2002) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003. Sosiaalihuoltolakiin (710/1982) ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettuun lakiin on lisätty sosiaalista luototusta koskevat maininnat.

Päätöksenteko sosiaalisista luotoista tapahtuu sosiaalitoimessa, mutta sosiaalisen luoton myöntämisen valmistelussa tulee hyödyntää paikallisten ja alueellisten yhteistyöverkostojen laaja-alaista osaamista sekä kehittää hallintorajat ylittävää yhteistyötä esimerkiksi ulosottoon, työvoimahallinnon ja paikallisten pankkien kanssa. Talous- ja velkaneuvonnan kanssa tiivis yhteistyö on välttämätöntä erityisesti niissä tilanteissa, joissa sosiaalisella luotolla kohtuullistetaan ylivelkaantuneen hakijan velkojen hoitamista. Tavoitteena on vahvistaa suunnitelmallisesti luotonantajien toimintakykyä ja hakea samanai-

kaisesti ratkaisuja hakijan taloudellisiin ja elämäntilanteeseen liittyviin ongelmiin.

Sosiaalisesta luototuksesta annetun lain 9 §:n mukaan luotonhakijalle ja luotonsaajalle tulee tarvittaessa järjestää taloudellista neuvontaa ja ohjausta sosiaalisen luoton myöntämisen yhteydessä ja takaisinmaksuajan kuluessa. Taloudellisen neuvonnan ja ohjauksen liittäminen osaksi sosiaalista luototusta katsottiin tarkoituksenmukaiseksi, sillä sosiaalisen luototuksen kuntakokeilu osoitti hakijoilta usein puuttuvan osaamista, taitoa ja tietoa raha-asioiden hoitamisesta.

2.4. Muut talousvalistusta ja -neuvontaa antavat organisaatiot

Useat muutkin viranomaiset, järjestöt, rahoituslaitokset ja muut toimijat antavat ennalta ehkäisevää talousvalistusta ja -neuvontaa sekä käsittelevät velkaantumisen aiheuttamia ongelmia. Keskeiset yhteistyökumppanit velkaongelmien ratkaisemiseen keskittyvässä verkostotyössä ovat talous- ja velkaneuvonta, ulosottoimi, sosiaali- ja terveystyöviranomaiset, diakoniatyöntekijät, oikeusaputoimistot, työvoimaviranomaiset, mielenterveysyksiköt, Kansaneläkelaitos ja AA-klinikat.

Talousneuvontaa antavat myös asiakkailleen Marttaliitto, Marthaförbundet, Suomen Kuluttajaliitto ja seurakuntien diakoniatyöntekijät. Takuu - Säätiö myöntää takauksia järjestelyluotoille ja on tiedotustoiminnallaan ja pitkäaikaisella talousneuvonnan antamisella edistänyt taloudellista ajattelua kansalaisten päätöksenteossa.

Järjestöjen ennalta ehkäisevä neuvonta on keskittynyt esimerkiksi nuoriin, työttömiin, nuoriin perheisiin ja vankeihin. Neuvonnassa on keskusteltu rahaan liittyvistä arvoista ja päämääristä, rahankäyttötyyleistä, tuloista, elämisen kustannuksista, taloussuunnittelusta, hintavertailuista, laskujen maksamisesta ja niiden maksamatta jättämisen seurauksista. Ryhmäneuvontaa on annettu erilaisilla kursseilla esimerkiksi uusavuttomille tai koulujen yläasteen oppilaille. Neuvontatapahtumat on voitu toteuttaa satunnaisen projektirahoituksen turvin. Esimerkiksi Marttaliitto käyttää vuosittain talousvalistukseen ja -neuvontaan 40 000 euroa. Lisäksi Marttaliitto on joinakin

vuosina saanut erityiskampanjoihin rahoitusta säätiöiltä. Raha-automaattiyhdistys rahoittaa Takuu-Säätiön toimintaa vuosittain noin 930 000 eurolla takaustoimintaan liittyvän pääomavaruksen lisäksi. Raha-automaattiyhdistys on myös rahoittanut Suomen Kuluttajaliiton pienimuotoisia talousneuvontaan ja -valistukseen liittyvää kampanjointia ja materiaalin tuottamista.

Osana pankkien yhteiskunnallista vastuuta pankit auttavat ihmisiä välttämään ylivelkaantumista, informoivat sijoittamisen riskeistä, opastavat nuoria rahan käytössä ja neuvovat aloittelevaa yrittäjää. Pankkien Asiakasneuvontatoimisto auttaa pankkien asiakkaita pankkiasioihin liittyvissä kysymyksissä ja sopimusten tulkinnoissa. Viiden toimintavuoden aikana on toimistoon tullut noin 11 700 yhteydenottoa, jotka ovat käsitelleet luotonottoon, takaukseen, yksityishenkilön velkajärjestelyyn tai säästämiseen liittyviä kysymyksiä. Kuluttajien vakuutus-toimisto neuvoo yksittäisiä vakuutuksenottajia. Maatalousyrittäjien neuvontapalveluja antaa Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto. Myös Rahoitustarkastus on avannut omat sähköiset neuvontasivut kansalaisille.

2.5. Nykytilan arviointi

Talousneuvonnan keskeisenä tavoitteena on neuvonta-asiakkaan oman talouden hoitoon liittyvien tietojen ja taitojen lisääminen sekä kulutustottumusten tunnistaminen ja muuttaminen. Taloudellisissa ongelmatilanteissa on usein kysymys kulutuksen hallinnan pettämisen ohella myös puutteista yksilön elämänhallinnassa. Lisäksi pitkittynyt taloudellinen epävarmuus usein aiheuttaa ylivelkatilanteissa sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia. Jotta asiakas voisi saavuttaa pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta talouteensa, on taloudelliseen neuvontaan tarvittaessa liitettävä viranomaisyhteistyötä, jonka avulla asiakasta voidaan tukea myös elämään liittyvien muiden ongelmien selvittämisessä ja ratkaisujen hakemisessa. Laaja-alaista osaamista yhdistävällä verkostotyöllä autetaan asiakasta omatoimisesti tekemään tietoisia valintoja sekä kehittämään taloudellisten taitojen ohella myös elämänhallintaan liittyviä taitojaan.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tekemän tutkimuksen mukaan puolella velkaneuvonnan asiakkaista vuonna 2002 oli sidoksia yritystoimintaan ja heistä kolme neljästä on toiminut itse yrittäjänä. Toinen puoli koostuu kulutusluottojen takia velkaantuneista, yksityisvelkojen takaajista, asuntovelallisista ja muista velallisista. Asiakkaat olivat odottaneet neuvojan ensimmäistä tapaamista keskimäärin neljä viikkoa, ja odotusaikaa pidettiin enimmäkseen kohtuullisena. (Velkaneuvonta 2000-luvun alussa. Talous- ja velkaneuvontalain vaikutukset asiakaskyselyn ja tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu 208, Helsinki 2004)

Tutkimuksen johtopäätöksiä on, että talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain tavoite yksilöllisestä talousneuvonnasta on jäänyt pääosin toteutumatta. Vaikka asiakkaiden odotusaika velkaneuvontaan ei ole valtakunnallisesti merkittävä ongelma, niin kuitenkin paikallisia ongelmia esiintyy. Asiakkaat ovat pääosin tyytyväisiä palveluihin. Tutkimuksen mukaan kehittämistä on talousneuvonnassa, työn sisällössä, palvelujen saatavuudessa sekä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Talusasioita koskevan neuvonnan antaminen on ollut vähäistä. Ennalta ehkäisevää neuvontaa on annettu lähinnä projektiluontaisen rahoituksen turvin järjestöjen toimesta. Lakisääteisen talous- ja velkaneuvonnan yksiköissä on niin sanottua korjaavaa talousneuvontaa annettu jonkin verran muun asiakastyön ohessa. Talous- ja velkaneuvontaverkosto on taloudenhallintaan ja ylivelkaantumiseen erikoistunut asiantuntijaryhmä. Samaten esimerkiksi rahoituslaitosten ja Kuluttajaviraston sekä eri järjestöjen antama valistus on tärkeää.

Kun eri tahojen toiminta on ollut pääosin satunnaisia kampanjoita, pitkäjänteiset tulokset ylivelkaantumisen ehkäisyssä ja jälkihoitossa ovat jääneet saavuttamatta. Toimintojen rinnakkaisuus tulee säilyttää jatkossakin, koska eri toimijat tavoittavat erilaisia kohde-ryhmiä. Talousvalistuksen ja -neuvonnan antamista varten neuvojat tarvitsevat tukimateriaalia, jota voitaisiin käyttää asiakastyössä. Tukimateriaalin tuottaminen yhteistyössä eri hallinnonalojen kanssa olisi tarkoituksenmukaisin menettely.

Kotimaisten kyselytutkimusten mukaan

velkaongelmia syntyy yleensä suhteellisesti eniten taloudelliselta asemaltaan heikoimmassa asemassa oleville, kuten työttömille, yksinhuoltajille, pienituloisille ja vähän koulutetuille. Luottojen käyttö taas on yleisintä ja runsainta hyväosaisissa väestöryhmissä toimihenkilöillä, hyvätuloisilla, korkeasti koulutetuilla ja lapsiperheillä. Vapailta rahoitusmarkkinoilla luotonanto on laajentunut maksukyvyltään epävarmimpiin väestöosiin, ja velkaongelmia on esiintynyt yhä enemmän keskiluokalla ja hyväosaisilla.

Tähän mennessä velkaongelmien torjunta on jäänyt yhteiskuntapolitiikassa ongelmien korjaamisen varjoon. Velkaongelmien selvityksessä taas eri järjestelmien yhteensovittamisessa on havaittu epäkohtia. Tästä syystä olisi sikiin kehitettävä yhtenäinen toimintamalli velkaongelmien ennalta ehkäisyä ja niiden syvenemisen estämistä varten. Yhteisen taloudenhallinnan toimintamallin luominen onnistuu parhaiten laaja-alaisessa yhteistyöryhmässä. Siinä määritellään yhteiset tavoitteet ja suuntaviivat sekä tuotetaan taloudenhallintaan liittyvää materiaalia. Niinikään käynnistetään avointa yhteiskunnallista keskustelua painottaen ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä.

Silti myös lähinnä ongelmia korjaavissa tehtävissä toimivilta henkilöiltä tulee edellyttää riittävää koulutuksen tasoa tehtävien asianmukaisen hoitamisen turvaamiseksi. Talous- ja velkaneuvojen pitää pystyä neuvomaan asiakkaitaan vaikeiden talous- ja velkaongelmien selvittämisessä sekä auttamaan heitä sovintoneuvotteluissa ja velkajärjestelyasioissa. Neuvonnan tasoa voidaan korottaa paitsi laatua ja sisältöä kehittämällä myös asettamalla neuvoille koulutusvaatimus. Pohjakoulutuksen tasona tulisi olla korkeakoulututkinto.

Neuvojen työ vaatii laaja-alaista osaamista ja vaikeiden taloudellisten ongelmien käsittelykykyä. Pitkän kokemuksen omaavia ammattitaitoisia neuvoja lähtee eläkkeelle noin 60 eli lähes 40 prosenttia seuraavien kymmenen vuoden aikana. Neuvontaa antaville henkilöille tarvittaisiinkin taloudenhallinnan tutkinto, joka voitaisiin toteuttaa esimerkiksi avoimessa yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Tutkintoa voisivat hyödyntää kaikki talusasioissa neuvontaa antava tahot.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Yleistä

Velkahallintaohjelmassa yhtenä tavoitteena on vahvistaa talousvalistusta, -neuvontaa ja -kasvatusta antavien tahojen yhteistyötä. Tätä varten lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan tätä tehtävää varten voidaan perustaa neuvottelukunta. Yhteistyön kautta voitaisiin parantaa taloustietämystä kansalaisten keskuudessa siten, että ennalta ehkäisevin toimin voitaisiin estää ylivelkaantumista ja velkaantumisen syvenemistä. Yhteisten talousneuvonnan perusperiaatteiden määrittäminen auttaa kaikkia viranomaisia ja muita toimijoita neuvomaan omia asiakkaitaan taloudenhallintaan liittyvissä ongelmissa.

Esityksen toisena tavoitteena on täsmentää talous- ja velkaneuvojien kelpoisuusvaatimuksia, jotta voitaisiin turvata tasalaatuisempi neuvonnan sisältö. Kelpoisuusvaatimusten muuttamisella turvataan riittävän korkea pohjakoulutus, jolle voidaan rakentaa talous- ja velkaneuvo ntatyön erityisosaamista erillisellä taloudenhallinnan koulutuksella.

Talousvalistus on informaatiota talouden hoitamisesta. Valistuksen tehtävänä on herättää vastaanottajassaan kysymyksiä, joiden avulla hän havaitsee oman tiedontarpeensa. Valistus herättää keskustelua, antaa tietoja ja motivoi oman elämäntilanteen arvioimiseen, tiedonhankintaan ja kulutustottumusten muutokseen. Talousvalistus tavoittaa kansalaisia erilaisissa muissakin yhteyksissä kuin nimenomaisissa neuvontatilanteissa. Talousvalistus on ennaltaehkäisevää ja usein valistuksen kohderyhmänä on laaja joukko kansalaisia.

Talousneuvonnan tavoitteena on neuvontasiakkaan oman talouden hoitoon liittyvien tietojen ja taitojen lisääminen niin, että asiakas kykenee tekemään tietoisia valintoja ja suoriutumaan itsenäisesti taloutensa hoitamisessa. Talousneuvonnassa kartoitetaan yhdessä asiakkaan kanssa hänen kulutukseensa liittyviä arvojaan ja asenteitaan, analysoidaan ongelma-kohtia ja avustetaan talouden budjetoinnissa, seurataan tulojen ja menojen kohdentamista sekä taloudellisten päätösten vaikutuksia. Talousneuvonnan tulisi pohjautua

henkilökohtaiseen neuvontasuunnitelmaan, jotta neuvonnan vaikuttavuutta voidaan arvioida.

Taloukasvatus on osa kuluttajakasvatusta, joka on tavoitteellista yhteiskunnan arvoihin perustuvaa perustietojen ja valmiuksien antamista yksityistalouden hoidosta. Taloukasvatuksessa on rahankäytön periaatteiden lisäksi keskeistä oppia ymmärtämään kulutuksen ja rahankäytön taustalla olevia tarpeita, motiiveja ja elämäntapoja sekä hahmottaa miten niihin pyritään vaikuttamaan. Perheiden taloukasvatus perustuu perheiden arvoihin ja kasvatuskäsitteisiin.

Kaikkia kolmea taloudenhallintaan liittyvää työmuotoa tarvitaan taloudenhallinnan tavoitteiden saavuttamiseksi. Niiden päämäärät ja tietopohja ovat yhteiset, mutta kullakin on taloudenhallinnan kokonaisuudessa omat tehtävänsä ja keinonsa. Talousneuvonta painottaa asiakkaan taloudellisten ongelmien ratkaisua. Talousvalistuksessa painotuksena on enemmän virikkeiden, keskustelunaiheiden ja informaation antaminen. Taloukasvatus taas painottuu enemmän tietojen ja taitojen kehittämiseen.

3.2. Neuvottelukunnan perustaminen

Oman talouden hallinta on kuluttajan välttämättömiä perustaitoja ja avain oman elämän hallintaan laajemminkin. Perustietojen ja -taitojen puute lamaannuttaa yksityistalouden toimintakykyä, millä voi olla laajoja yhteiskunnallisia vaikutuksia, kuten syrjäytymistä, ylivelkaantumista ja jättäytymistä työmarkkinoiden ulkopuolelle. Luottohäiriömerkinnöistä suurin osa on keski-ikäisellä aikuisväestöllä.

Talouneuvontaa voidaan tarvita kaikissa ikäryhmissä ja tuloluokissa. Se, että henkilöllä on hyvät tulot, ei tarkoita, että kyky hallita menoja ja suunnitella investointeja olisi hyvä. Hyvätuloinen ja hyvin koulutettukin voi ylivelkaantua, jollei hän ole kodissaan tai myöhemmin muuten sisäistänyt yksityistalouden hoidossa tarvittavia taitoja tai jos hänen elämässään sattuu jotakin yllättävää. Kansantalouden hyvinvoinnin kannalta ylivelkaantumisen ehkäisyn lisäksi merkittävä kysymys on se, kuinka hyvin kotitaloudet ja yritykset menestyvät. Talouneuvonnalla

voidaan auttaa löytämään vastauksia siihen, miksi joku saa rahansa riittämään paremmin kuin toinen. Samoilla tuloilla joku pystyy hankkimaan omistusasunnon ja vaurastumaan muutenkin, kun toisella rahat kuluvat huonoihin ja kalliisiin valintoihin, jolloin on riski ylivelkaantua.

On taloudellista ja tarkoituksenmukaista, että talousneuvonta-aineistoa, apuvälineitä ja malleja kehitetään ja tuotetaan keskitetysti eri toimijoiden välisenä yhteistyönä. Sen sijaan jakelu ja aineiston käytön soveltaminen osaksi erilaisia palveluja (esimerkiksi sosiaalitoimistot, neuvolat tai diakoniatyö) kuuluu kullekin toimijalle.

Ylivelkaantumisen ennalta ehkäisy talousneuvonnan ja -valistuksen avulla on eri viranomaisten, järjestöjen ja keskeisten elinkeinoelämän toimijoiden, kuten pankkien tärkeä tehtävä. Talousneuvonnan tarpeen ja mahdollisuuksien tiedostaminen omassa toiminnassaan sekä talousneuvontatyön kehittäminen tulee kuulua kaikille neuvonta-alan toimijoille.

Jotta kaikilla toimijoilla olisi yhteinen päämäärä taloudenhallinnasta, on hyvä olla yhteinen toimielin, jossa voidaan määrittää toiminnan tavoitteet ja asiasältö. Tällä tavoin voitaisiin todennäköisesti myös parantaa talousneuvontaa hakevan henkilön oikeusturvaa. Kun talousneuvontaa järjestävillä toimijoille on määritetty toiminnan reunaehdot ja mahdollisuus saada asianmukaista neuvontamateriaalia, vähenee riski puutteellisesta tai virheellisestä neuvonnasta ja ongelmien kasaantumisesta. Myös se, että nykyisin taloudellista neuvontaa antavia toimijoita on lukuisia eri hallinnonaloilla ja järjestöissä, puoltaa neuvottelukunnan perustamista. Eri toimijoiden käytännön yhteistyö ylivelkaantumisen ehkäisyssä ja korjaamisessa onnistuu paremmin, jos on olemassa ylempien tason ohjaava ja neuvoa-antava elin.

Esityksessä ehdotetaan, että tätä tehtävää varten voitaisiin perustaa valtioneuvoston asetuksella neuvottelukunta. Ehdotetulla lainmuutoksella luodaan puitteet taloudenhallintaa edistävän neuvottelukunnan perustamiselle. Neuvottelukunta toimisi kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin myös tarkemmin neuvottelukunnan nimestä,

tehtävistä, jäsenistä ja toiminnan järjestämisestä. Neuvottelukuntaan olisi tarkoituksenmukaista kutsua jäseniksi eri hallinnonalojen, elinkeinoelämän, rahoituslaitosten, järjestöjen ja tutkimuslaitosten edustajia. Jäsenten tulisi edustaa laajasti taloudenhallinnan eri osapuolia. Neuvottelukunta voisi perustaa asiantuntijatyöryhmiä hoitamaan asioiden valmistelua ja käytännön toteutusta.

Neuvottelukunnan tulisi valtakunnan tasolla tukea ja kehittää taloudenhallintaa koskevan tietämyksen, kasvatuksen ja neuvonnan antamista sille annettujen määrärahojen puitteissa. Se voisi edistää eri viranomaistahojen ja muiden toimijoiden yhteistyötä taloudenhallinnan neuvontamateriaalin tuottamisessa ja nykyisen eri toimijoilla olevan materiaalin hyödyntämisessä. Näiden tehtävien ylempien tason tarkastelu ja ohjaus on tärkeää, jotta saavutettaisiin ne tavoitteet, jotka eduskunta asetti vahvistaessaan lain talous- ja velkaneuvonnasta, samoin kuin ne tavoitteet, jotka asetettiin velkahallintaohjelmassa.

Talousneuvonnan tarpeita ei ole tutkimusjuurikaan jäsennelly ja analysoitu eikä talousneuvonnan malleja ole tutkimuksen keinoin kehitetty. Taloudenhallinnan neuvottelukunnan tärkeä tehtävä voisi olla yhteiskunnallisten tavoitteiden määrittely talousneuvontaan, -valistukseen ja -kasvatukseen. Samoin sen tulisi huolehtia siitä, että taloudenhallintaan liittyvää valistus- ja neuvontamateriaalia on kaikkien toimijoiden käytettävissä sekä suunnitella keinoja hoitaa taloudenhallintaan liittyviä asioita eri kohderyhmien kanssa.

Taloudenhallinnan neuvottelukunta voisi seurata myös talous- ja velkaneuvonnan toteutumista valtakunnan tasolla ja käynnistää taloudenhallinnan tutkimuksen suunnittelun yhteistyössä jonkun avoimen korkeakoulun tai ammattikorkeakoulun kanssa. Neuvottelukunta myös edistäisi yleistä ennalta ehkäisevää taloudenhallintaa ja käynnistäisi yksityistalouden hallintaan liittyviä tutkimuksia. Neuvottelukunta voisi kehittää talousneuvontaa, -valistukseen ja -kasvatukseen yhteistä näkemystä, jonka pohjalta voitaisiin kehittää kaikkien toimijoiden käyttöön erilaisia malleja kohdata tai ratkaista entistä paremmin neuvonta-asiakkaiden ongelmia.

3.3. Talous- ja velkaneuvojen kelpoisuusvaatimusten määrittely

Velkaongelmia koskevat neuvot ovat velhisen elämänhallinnan kannalta merkittäviä, joten niiden tulisi perustua korkeaan ammatilliseen osaamiseen. Ammatillinen osaaminen edellyttää lainsäädännön ja sosiaalietuuksien tuntemista, taitoja asiakkaan kohtaamisessa sekä kokemusta sovintoneuvottelujen käymisestä. Velkojen järjestyssä on kyseessä velallisen suuret taloudelliset intressit, jolloin järjestelyjen onnistuminen tai epäonnistuminen heijastuu velallisen ja hänen perheensä koko elämään ja toimintaedellytyksiin. Neuvojilla on käytännön asiantuntijoina suuri vastuu toimenpiteiden onnistumisesta, vaikka asiakas viime kädessä päättää toimenpiteistä.

Esityksen tarkoituksena on selkeyttää talous- ja velkaneuvojen tehtävässä vaadittavia ammattipätevyysvaatimuksia. Tavoitteena on talous- ja velkaneuvontatyön laadun parantaminen sekä työmenetelmien yhtenäistämisen.

Talous- ja velkaneuvojan tehtävä vaatii laaja-alaista osaamista, ja siksi pohjakoulutuksen tulee olla vähintään korkeakoulututkinto. Kuluttajaviraston selvityksen mukaan talous- ja velkaneuvojen ammattipätevyuden perustaksi tarvitaan riittävä pohjakoulutus, jotta erityiskoulutuksella heitä voidaan pätevoittää talous- ja velkaneuvonnan tehtäviin. Toisaalta erityiskoulutus ei voi olla ainoa pätevoittävä tutkinto näihin tehtäviin. Taloudenhallinta on noussut tärkeäksi osaksi useiden eri hallinnonalojen ja toimijoiden työssä ja tähän on toivottu erillistä tutkintoa. Onkin tarkoituksenmukaista, että taloudenhallinnan tutkinto suunnitellaan eri hallinnonalojen yhteistyönä. Tarkoitus on, että tutkinnon voisi suorittaa kaikki henkilöt, jotka toimivat taloudellisissa vaikeuksissa olevien kansalaisten keskuudessa.

4. Esityksen vaikutukset

Ennalta ehkäisevän taloudenhallintaan liittyvän toiminnan kehittäminen yhteistyössä eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden kanssa lisää kuluttajien ja yrittäjiksi aikovien henkilöiden tietoa ja taitoja, jolloin heillä on

paremmat mahdollisuudet ennakoida taloudellisia riskejään ja siten välttyä ylivelkaantumiselta. Perustettavan neuvottelukunnan käynnistämällä yhteistyöllä ja yhteiskunnallisella keskustelulla saattaa olla vaikutuksia kuluttajien rahatalouden hallintaan ja kulutuskäyttäytymiseen, koska yhtenä keskeisimpänä tavoitteena on rahankäytön asenteisiin vaikuttaminen.

Kansantalouden kannalta on tärkeää pitää yllä kotimaista kulutusta. Kuitenkin harkitsematon velaksi kuluttaminen omalta osaltaan lisää yhteiskunnan kustannuksia toimentulotuen ja terveydenhuollon osalta. Järkevä kuluttaminen ja harkitseva velanotto on yhteiskunnan talouden kannalta keskeisen tärkeää. Tiedostava kuluttaja ottaa huomioon myös ympäristön ja kestäväan kehityksen kannalta tärkeät seikat valitessaan hyödykeitä.

Taloudenhallinnan neuvottelukunnan toiminnan aloittamisen ja muiden ehdotettujen toimenpiteiden voidaan arvioida tuovan säästöjä sosiaali- ja terveystoimiin, edesauttavan työllistymistä sekä ennalta ehkäisevää ylivelkaantumista. Keinoina käytetään eri hallinnonalojen ja toimijoiden yhteistyössä tekemiä valistuskampanjoita kohdennettuna erityisesti nuoriin ja riskiryhmiin sekä talouskasvatuksen tehostamista kouluissa.

Jatkossa taloudenhallintaan liittyvät kysymykset sisältyvät jokaisen hallinnonalan työntekijän työhön heidän kohdatessaan omia asiakkaitaan. Esitetyllä tavalla toimia on vaikutuksia ainakin sosiaalialan, talous- ja velkaneuvonnan, ulosoton, opetustoimen, Kansaneläkelaitoksen sekä työvoimaviranomaisen tehtäviin. Siksi onkin tärkeää, että yhteisen viitekehyksen määrittämisen ja materiaalin tuottamisen lisäksi henkilöstöllä on mahdollisuus jatkossa saada neuvontaan liittyvää koulutusta taloudenhallinnan asioista.

Neuvottelukunnan käytössä tulisi olla vähintään yhtä osa-aikaista henkilöä vastaava sihteerityövoima. Lisäksi neuvottelukunnalla tulisi olla mahdollisuus talousneuvonta- ja valistusmateriaalin suunnittelun ja tuottamisen edistämiseen sekä tarvittaessa jakeluun esimerkiksi erilaisia kampanjoita toteuttamalla tai sähköistä jakelua kehittämällä. Taloudenhallinnan tutkinnon suunnittelu yhteistyössä toteuttavan tahon kanssa sitoisi Kul-

tajaviraston talous- ja velkaneuvonnan ohjaukseen, valvontaan ja kehittämiseen varattuja resursseja.

Esitys vaikuttaa jatkossa talous- ja velkaneuvojen rekrytointiin sekä palveluntuottajien kanssa tehtävien toimeksiantosopimusten sisältöön siten, että toimeksiantosopimuksissa on mainittava neuvojiksi palkattavien henkilöiden kelpoisuus nykyistä tarkemmin.

Neuvottelukunnan kustannuksiin varattava määräraha sisältyy kauppaja teollisuusministeriön toimintamäärärahaan. Määräraha olisi arviolta noin 100 000 euroa. Määrärahaa saisi käyttää taloudenhallinnan neuvottelukunnan kokouskustannuksiin, sihteerin palkkaukseen sekä asiantuntijoista koottujen työryhmien kokousmenoihin samoin kuin valistus- ja neuvontamateriaalin suunnittelun ja tuottamisen edistämiseen sekä jakeluun.

Olemassa olevan valistusmateriaalin yhteinen hyödyntäminen ja yhteistyönä valmistettu uusi materiaali sekä talousneuvonnan ohjeistus ja mallintaminen auttaisivat käyttämään tehokkaammin nykyisiä eri toimijoiden käytössä olevia määrärahoja.

5. Asian valmistelu

Velkahallintatyöryhmän mietinnössä esitet-

tiin taloudenhallinnan neuvottelukunnan perustamista tukemaan ja koordinoimaan talousvalistusta ja -neuvontaa. Velkahallintaohjelmasta annetuissa lausunnoissa pääosin kannatettiin taloudenhallinnan neuvottelukunnan perustamista sekä paikallistoimijoiden verkottumisen edistämistä. Samoin pidettiin erittäin tärkeänä yleisen taloustietämyksen antamisen lisäämistä. Lausunnonantajat pitivät erittäin hyvänä asiana, että velkahallintaohjelmassa ehdotettiin toimenpiteitä, joilla parannettaisiin neuvojen ammatillista osaamista ja palvelujen laadukkuutta.

Kauppaja teollisuusministeriö asetti 20 päivänä huhtikuuta 2005 työryhmän valmistelemaan taloudenhallinnan neuvottelukunnan perustamista. Työryhmän tuli valmistella myös talous- ja velkaneuvojan kelpoisuusvaatimuksia koskevat säännökset talous- ja velkaneuvonnasta annettuun lakiin. Työryhmässä oli edustettuna kauppaja teollisuusministeriön, oikeusministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön, opetusministeriön sekä Kuluttajaviraston edustajat.

Esitys perustuu edellä mainitun työryhmän valmistelutyöhön. Esityksessä on otettu huomioon velkahallintaohjelmasta saatu lautapalaute.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

2 a §. *Taloudenhallinnan neuvottelukunta.* Ehdotuksen tavoitteena on viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyön kehittäminen ylivelkaantumisen ehkäisyssä ja korjaamisessa sekä taloudenhallinnan yhteisen päämäärän määrittäminen. Näitä tehtäviä varten olisi aiheellista perustaa erityinen neuvottelukunta. Tämän vuoksi puheena olevaan lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä voi toimia neuvottelukunta taloustietämyksen kehittämistä ja eri toimijoiden yhteistyön edistämistä varten. Neuvottelukunnan tarpeellisuutta ja sen toiminnan vaikuttavuutta taloustietämyksen lisäämisessä tulee ajoittain arvioida.

Neuvottelukunta toimisi neuvoa-antavana, taloudenhallinnan eri intressitahojen edustajista koostuvana yhteistyöelimenä sekä tarvittaessa yhteisten kehittämishankkeiden alullepanijana.

Pykälän 2 momentin mukaan neuvottelukunnan nimestä, tehtävistä, jäsenistä ja toiminnan järjestämisestä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Taloustietämyksen kehittämistä neuvottelukunta voisi edistää määrittelemällä talousneuvontaa, -valistusta ja -kasvatusta koskevat yhteiskunnalliset tavoitteet. Neuvottelukunta toimisi taloudenhallinnan toimijoiden yhteistyöelimenä, joka määrittäisi taloudenhallinnan yhteisiä päämääriä ja toimintamalleja, jotta voitaisiin saavuttaa taloudenhallinnan edistämiseksi asetetut tavoitteet.

Neuvottelukunnan tehtävänä olisi lisäksi eri toimijoiden yhteistyön edistäminen. Tämä tarkoittaisi tehtävää tukea ja edistää viranomaisten ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä taloudenhallinnan kehittämisessä ja ylivelkaantumisen ennaltaehkäisyssä. Neuvottelukunnan tavoitteena olisi edistää itseästä taloudenhallintaa yhteiskunnassa ja siten estää ylivelkaantumista ja siitä johtuvaa syrjäytymistä. Taloudenhallinnan kehittäminen sisältää talouskasvatuksen, -valistuksen ja -neuvonnan. Neuvottelukunta toimisi näillä osa-alueilla tarkoituksenaan parantaa eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Neuvottelu-

kunnan tehtävänä olisi myös tukea erimuotoisia paikallisia ja alueellisia taloudenhallintaan liittyviä yhteistyömuotoja.

Tehtävien määrittelyn tulisi asetuksessa olla suhteellisen laajaa, jotta neuvottelukunta pystyisi toimimaan tehokkaasti erilaisissa tilanteissa.

Neuvottelukunnassa tulisi olla monipuolisesti edustettuina taloudenhallinnan kannalta keskeiset viranomaiset sekä muut toimijat. Neuvottelukunnan jäsenet voisi nimittää valtioneuvosto kauppa- ja teollisuusministeriön esityksestä neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Taloudenhallinnan kannalta keskeisiä viranomaisia voisivat olla kauppa- ja teollisuusministeriö, oikeusministeriö, opetusministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö sekä Kuluttajavirasto. Muita toimijoita voisivat olla elinkeinoelämän, rahoituslaitosten, järjestöjen ja tutkimuslaitosten edustajat.

Työn järjestämiseksi neuvottelukunta voisi esimerkiksi toimia myös jaostoihin tai työryhmiin jakautuneena, ja se voisi perustaa asiantuntijatyöryhmiä hoitamaan asioiden valmistelua ja käytännön toteutusta. Työmäärästä riippuen neuvottelukunta voisi ottaa sivutoimisia tai päätoimisia sihteereitä.

6 §. *Talous- ja velkaneuvojan kelpoisuusvaatimukset.* Nykyisen pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan talous- ja velkaneuvojalla tulee olla sellainen taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää. Pykälän jälkimmäisen virkkeen nojalla voidaan antaa tarkempia säännöksiä kelpoisuudesta. Tällaisia tarkempia säännöksiä ei ole asetuksella annettu.

Nykyistä pykälää ehdotetaan täydennettäväksi vaatimuksella siitä, että neuvojalla tulee olla alalle soveltuva korkeakoulututkinto. Tästä otettaisiin säännös pykälän 1 momenttiin. Korkeakoulututkinnolla tarkoitettaisiin korkeakoulututkintojen järjestelmästä annetussa asetuksessa (464/1998) tarkoitettuja tutkintoja. Näitä ovat muun muassa yliopistoissa suoritettavat alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot sekä ammattikorkeakouluissa suoritettavat ammattikorkeakoulututkinnot ja ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot. Alalle soveltuvia tutkintoja olisivat esimerkiksi oikeus-, yhteiskunta- ja kauppatieteellisellä

koulutusosalalla suoritettut korkeakoulututkinnot. Tästä voitaisiin tarvittaessa säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Lisäksi talous- ja velkaneuvojalla tulee 1 momentin mukaan olla sellainen taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää. Tarkoitus on, että perustettava neuvottelukunta suunnittelisi taloudenhallinnan tutkinnon.

Talous- ja velkaneuvojalla tulee olla neuvontatehtävään tarvittavat sellaiset taidot ja kokemus, joita tarvitaan vahvasti asiakastyöhön painottuvassa neuvonnassa, kuten neuvottelutaitoa, yhteistyökykyä, palveluhenkisyttä ja luotettavuutta. Momentissa edellytettyä kokemusta talous- ja velkaneuvojiksi pyrkivä voi hankkia esimerkiksi työskentelemällä rahoitusosalalla, taloushallinnon tehtävissä, lainopillisissa tehtävissä tai sosiaalityössä. Taloudenhallinnan tutkinnon suorittaminen voisi osoittaa sen, että henkilöllä on kelpoisuusvaatimuksissa vaadittu kokemus ja valmiudet hallita talous- ja velkaneuvontaan liittyvät asiat.

Pykälän 2 momentissa on valtuussäännös, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää talous- ja velkaneuvojan kelpoisuusvaatimuksista tarkemmin. Kuten 1 momentin kohdalla on todettu, valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää esimerkiksi siitä, minkä alan korkeakoulututkintoa pidetään sopivana. Samaten voitaisiin säätää taloudenhallinnan tutkinnon merkityksestä neuvojen kelpoisuusvaatimusten kannalta, kun tutkintoa koskeva koulutusohjelma on valmis.

Ehdotuksen tarkoituksena ei ole estää nykyiset kelpoisuusvaatimukset täyttävien talous-

ja velkaneuvojien toimimista jatkossa talous- ja velkaneuvojina. Nykyiset talous- ja velkaneuvojat voisivat pykälän 2 momentin mukaan jatkaa tehtävissään ja samoin heidän uudelleenvalintansa tehtävään olisi mahdollista. Myös sellaisten henkilöiden, jotka ovat ennen lain voimaantuloa toimineet talous- ja velkaneuvojana, katsottaisiin olevan kelpoisia toimimaan talous- ja velkaneuvojana 6 §:ssä säädetyn estämättä.

Korkeakoulututkinnon ja muiden 6 §:ssä ehdotettujen vaatimusten edellyttäminen koskisi siis vain sellaista lain voimaantulon jälkeen talous- ja velkaneuvojan tehtäviin hakevaa henkilöä, joka ei ole ennen lain voimaantuloa toiminut talous- ja velkaneuvojan tehtävässä.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Annettavaksi ehdotetun lain nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä taloudenhallinnan neuvottelukunnan nimestä, asettamisesta, tehtävistä, jäsenistä ja toiminnan järjestämisestä sekä talous- ja velkaneuvojan kelpoisuusvaatimuksista.

3. Voimaantulo

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan talous- ja velkaneuvonnasta 4 päivänä elokuuta 2000 annetun lain (713/2000) 6 §
 sekä

lisätään lakiin uusi 2 a § seuraavasti:

2 a §

Neuvottelukunta

Taloustietämyksen kehittämistä ja eri toimijoiden yhteistyön edistämistä varten kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä voi toimia valtioneuvoston asettama neuvottelukunta.

Tarkemmat säännökset neuvottelukunnan nimestä, tehtävistä, asettamisesta, jäsenistä ja toiminnan järjestämisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Talous- ja velkaneuvojan kelpoisuusvaatimukset

Talous- ja velkaneuvojalla tulee olla alalle soveltuva korkeakoulututkinto sekä sellainen taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää.

Tarkempia säännöksiä talous- ja velkaneuvojan kelpoisuusvaatimuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Henkilö, joka toimii talous- ja velkaneuvojana tämän lain voimaan tullessa tai on toiminut talous- ja velkaneuvojana ennen lain voimaantuloa, on kelpoinen toimimaan talous- ja velkaneuvojana sen estämättä, mitä 6 §:ssä säädetään.

Annettu Helsingissä 23 päivänä syyskuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Kauppa- ja teollisuusministeri *Mauri Pekkarinen*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

1.

Laki

talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan talous- ja velkaneuvonnasta 4 päivänä elokuuta 2000 annetun lain (713/2000) 6 §
sekä

lisätään lakiin uusi 2 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 a §

Neuvottelukunta

Taloustietämyksen kehittämistä ja eri toimijoiden yhteistyön edistämistä varten kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä voi toimia valtioneuvoston asettama neuvottelukunta.

Tarkemmat säännökset neuvottelukunnan nimestä, tehtävistä, asettamisesta, jäsenistä ja toiminnan järjestämisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

6 §

6 §

Talous- ja velkaneuvojan kelpoisuus

Talous- ja velkaneuvojan kelpoisuusvaatimukset

Tässä laissa tarkoitettua talous- ja velkaneuvontapalvelua antavalla henkilöllä tulee olla sellainen taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää. Tarkempia säännöksiä tällaisen henkilön kelpoisuudesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Talous- ja velkaneuvojalla tulee olla alalle soveltuva korkeakoulututkinto sekä sellainen taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää.

Tarkempia säännöksiä talous- ja velkaneuvojan kelpoisuusvaatimuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2000.

Henkilö, joka toimii talous- ja velkaneuvojana tämän lain voimaan tullessa tai on toiminut talous- ja velkaneuvojana ennen lain voimaantuloa, on kelpoinen toimimaan talous- ja velkaneuvojana sen estämättä, mitä 6 §:ssä säädetään.